

ÚJ, CSOPORTOS FALUSI TELEPÜLÉSEK BÁCS-KISKUN MEGYÉBEN

Beszámoló egy kecskeméti tanácskozásról

Az 1985. január 29-én tartott konferenciát a Szegedi Akadémiai Bizottság Területfejlesztési Munkabizottsága, a Bács-Kiskun megyei Tanács és annak Tudományos Koordinációs Szakbizottsága, valamint a Regionális Kutatások Központja Településkutató Csoportja rendezte.

A kutatók és gyakorlati szakemberek részvételével tartott összejövetel nyitó előadását ENYEDI GYÖRGY akadémikus, az RKK főigazgatója tartotta. Ismertette a témavezetésével lezajlott kétéves kutatás legfontosabb eredményeit. Bevezetőjében arról szólt, hogy egyes szerzők (KÖRMENDI K., LETTRICH E., ROMÁNY P.) már korábban is felhívták a figyelmet a tanyarendszer besűrűsödésével keletkező kistelepülésekre, de a vizsgálat kezdetéig viszonylag keveset tudtunk a kiváltó okokról, a migráció jellemzőiről, irányairól, az ilyen kistelepüléseken élők életmódjáról, életkörülményeiről.

Az egyedi kérdőíves felmérés összesített eredményei alapján kimutatható, hogy az ilyen 2–300 fős kistelepülések népességének 90–95%-a tanyáról költözött be, a lakosok zöme fiatal, a lakáskörülmények pedig igen jók. Érdekes tényként emelte ki az előadó, hogy a felmért kistelepüléseknek az aktív keresők foglalkozási szerkezete szerint meghatározható típusai – még ekkora településméretben is – az urbanizáció egyes fokozatait fejezik ki. Vannak közöttük a mezőgazdasági nagyüzemek által alapított, szélsőségesen agrárjellegű kistelepülések, a jó közlekedési helyzetű pontokon egyes foglalkozási szerkezetűek, Kecskemét környékén pedig fellelhetők a dinamikus növekedésű, szuburbán kistelepülések is.

Kiemelte, hogy a jelenséget Európa más részein is vizsgálták már, s hogy hazánkban is szükség van olyan, a falusi településfejlődésről általánosan kialakult képet differenciáltabban figyelembe vevő településpolitikára, amely teret ad a helyi sajátosságok kibontakozásának, a vizsgálatban szereplő aprófalú méretű, csoportos települések faluvá fejlődésének. Ez annál is inkább fontos, mert abból a feltételezésből kiindulva, hogy a kisméretű település eleve életképtelen, központi intézkedések sorával tetünk tönkre az egyébként gazdasági funkcióik alapján életképes településeket. Ezért további vizsgálatokkal kellene feltárni a községi (társközségi) igazgatási önállóságra alkalmas kistelepüléseket, s lehetővé tenni, hogy társadalmukat, közösségüket önkormányzati és öntevékeny szervezetek is erősítsék. A nagyüzemek által létrehozott települések is részei a magyar településállománynak, így nem lehet azokat csak a létesítő termelőszövetkezet vagy állami gazdaság gondjára és terhére bízni, mint ahogy a városokat sem az ipari üzemek vagy kereskedelmi vállalatok, hanem önálló településszervezetük irányítja.

CSATÁRI BÁLINT kandidátus, tudományos csoportvezető korreferátumában felhívta a figyelmet arra, hogy mind építési, mind tanácsi igazgatási, mind tervezési vonalon túl sok tisztázatlan, összeegyeztethetetlen fogalom van forgalomban a kistelepülésekkel kapcsolatban. Szólt arról is, hogy a kiépülésükben megtorpant, ellátó- és intézményhálózatukat tekintve fejletlen kistelepüléseken élők többsége gyermekének a jövőjét más településen képzeli el, így e települések sorsa egy generációváltás után bizonytalanná válhat.

SÁNTHA JÓZSEFNÉ, a KSH Bács-Kiskun megyei Igazgatóságának osztályvezetője a kistelepülések statisztikai regisztrálhatóságának problémáiról szólt. Kiemelte: az új, csoportos települések keletkezése révén a tanyai-külterületi és az „egyéb belterületi” népesség területi koncentrációja felgyorsult. Ezután röviden vázolta annak a faktor- és clusteranalízisnek a főbb eredményeit, amelyek többségében egybeesnek a Településkutató Csoport vizsgálatában közölt típusokkal.

Nagy érdeklődés kísérte MARKOLT LÁSZLÓ építészmérnöknek (BÁCS-TERV, Kecskemét) előadását, aki rámutatott arra, hogy építési szempontból sem tisztázott e kistelepülések jövője. A számukra készült rendezési tervek ugyan megfelelnek az Országos Építési Szabályzatnak, de a közintézményeknek kihagyott telkek sokszor üresen maradnak, s nincs mód arra, hogy bizonyos sűrűn lakott tanyás térségekben többféle területhasznosítást is tervezhessenek. Fontosnak tartotta a telekméretet és a telekrendet, mert azoknak a háztáji és házkörüli gazdaság működtetését kell szolgálniuk.

SZTRINKÓ ISTVÁN néprajzkutató, a Bács-Kiskun megyei Múzeumi Szervezet igazgatóhelyettese az életmódváltozás egyes tényezőit elemezte, ismételtlen kiemelve, hogy pl. a Kiskunmajsza környéki csoportos települések jövője bizonytalan, s ezt a településformát csak a tanyáról beköltöző első generáció választotta, gyermekeik már elköltöznek.

A záró korreferátumot KIRÁLY LÁSZLÓ GYÖRGY közigazdász, az MSZMP Bács-Kiskun megyei Bizottságának politikai munkatársa tartotta. Azt ecsetelte, hogy a politikának lehetőséget kell biztosítania az új települések társadalmi-szervezeti életének megszervezésére, s erre a lehetőséget még akkor is meg kell adni, ha „helyben” ez az igény még nem fogalmazódik meg.

Ezután a konferencián elnöklő SIMON IMRE kandidátus, a SZAB Területfejlesztési Munkabizottságának elnöke megnyitotta a vitát. Először BOROS FERENC, a földrajztudomány doktora (ÉVM, Bp.) kapott szót. Nagyra értékelte a kutatás, újszerűségét, s azt, hogy az eredmények a gyakorlati terület- és településfejlesztést is segíthetik. Kiemelte, hogy az új hosszú távú politika csak ilyen és hasonló indíttatású kutatásra építve lehet sikeres. Majd arról szólt, hogy a helyi sajátosságokhoz idomulva meg kell változtatni az építési szabályozást is.

Utána BARTKE ISTVÁN, a közgazdaságtudomány doktora (OTTGI, Bp.) következett hozzászólással, amiben kifejtette: a Bács-Kiskun megyei példák és a kutatás eredményei országos jelentőségűek, és másutt is figyelemmel kellene lenni ezekre a külterületi településekre.

Különös hatású felszólalást tett FAZEKAS FERENC, a katonatelepi általános iskola igazgatója, aki saját maga is részese, átélője volt kistelepülése ellentmondásos fejlődésének. Azt hangsúlyozta, hogy feltétlenül meg kell teremteni az alapellátást min-

den arra alkalmas helyen, mert csak így remélhető, hogy „összkomfortossá” válik az egész település, s nemcsak a lakások azok.

Ezután GABORJÁK JÓZSEF közigazdász, a Bács-Kiskun megyei Tanács Tervosztályának vezetője szólt arról, hogy a megye be kívánja építeni a kutatás eredményeit a VII. ötéves tervébe. A gondok között kiemelte, hogy az ellátási hiányok sora igen hosszú, s szükség van a kistelepülés és az anyaközség szorosabb együttműködésére is.

Az utolsó hozzászóló GAJDÓCSI ISTVÁN, a megyei tanács elnöke volt. Hitet tett amellett, hogy ezekben a kistelepülésekben is kötelessége a vezetésnek a színvonalas, emberi életkörülményeket biztosítani. A hét megyéből és Budapestről érkezett, mintegy 80 résztvevővel tartott tanácskozás SIMON IMRE zárszavával ért véget.

Csatári Bálint